

Radion negatiivinen ekstaasi

*Je tombe dans l'extase de la radio.
Jean Baudrillard (1987)*

...Siinä alettiin keskustella radiosta yleensä. Yleisradiota haukuttiin, ja näät toimittajat kysyi mitä Yleisradiolle pitäis tehdä. Artsi sanoi, että kun hän on katellu näitä toimitaloja, miten isoja teillä on ne ja mitä paskaa te pääsette syöttämään, niin jos hän sais nyt päättää, hän hommais helvetisti trotyyliä ja räjäyttäs tän koko paskan ilmaan; sen jälkeen niille raunioille rakennettais sellanen pieni puuliiteri missä ois helvetin korkee antenni ja levari ja mikki, ja hän juttelis paskaa ihmisille, että tulis hyvä meininki... okei, totta-kai sinne täytyy saada kaikkea infoa ettei se oo vaan sitä että soitetaan levyjä ja puhutaan paskaa. Uutisia ja säätiedotuksia pystyy kertomaan nastasti, niin että niissä jutuissa on hyvä meininki. Paikallisradiot on päässy aika paljon pitemmälle kuin Yleisradio siinä jutussa, että on hyvä fiilis mulla kerrotaan esimerkiksi säätiedotus.

Mato Valtonen (1987)

Haastattelu radiosta

Kysymys: Oletko kuunnellut radion feature-ohjelmia?

Vastaus: En koskaan. Mitä ne on? En tiennyt sellaisia ohjelmia olevankaan.

K: Entä radiokuunnelmia?

V: Kokonaista kuunnelmaa en varmaan koskaan. Lapsena olin juhannuksena vanhempi-

en kanssa mökillä, radio oli auki ja aikuiset kuuntelivat radiosta Kankkulan kaivolla, mutta minä en välittänyt siitä. — Viime talvena luin Malcolm Lowryn kirjan Tulivuoren juurella ja huomasin, että radiosta tulee Leif Salménin kirjoittama samaa aihetta käsittelevä kuunnelma. Näyttelijät kuulostivat kuitenkin niin teennäisiltä, etten jaksanut seurata sitä.

K: Kuunteletko radiota ylipäänsä?

V: Aika vähän. En lue koskaan edes sanomalehtien radio-ohjelmatietoja, vaikka tv-ohjelmatiedot tulee tsekattua. Luen kyllä radio-ohjelmien esittelyjä ja kritiikkejä joskus.

Radio Cityn aloittaessa opin laittamaan aamuisin radion päälle, mutta nyt siellä pörrää Mara Moottori taivaalla liikennettä seuraamassa, enkä jaksu kuunnella sitä. Laitan mieluummin levyn soimaan. Työpaikalla radio soi lähes koko ajan taustalla, mutta ohjelmia ei tule seurattua aktiivisesti.

Ainoa radio-ohjelma, jonka lähetysajan muistan ulkoa on Pullakuskit, mutta en ole kuunnellut sitäkään moneen viikkoon. En muista, milloin viimeksi olisin kuunnellut kokonaisen radio-ohjelman, edes uutiset. Eli jos sattuu joku katastrofi, vaikka Hanasaaren voimallaitoksen räjähdys, en taatusti tiedä siitä mitään. Marssin suoraan ulos ja kuolen johonkin myrkkyy.

K: Mitä radio on merkinnyt sinulle?

V: Muistan lapsuudesta television Batmanin, Sirkus Papukaijan ja Saariston lapset, mutta en yhtään radion lastenohjelmaa. Isä laittoi töistä tullessaan radion auki ja tunnen sitä kautta STT:n uutisten lukijan äänen, ikivihreät iskelmät ja lastenlaulut, joissa orava yritti hyppyristä taivaaseen ja Mikki Hiiri oli merihädässä.

Kai sitä tuli passiivisesti kuunneltua, sillä muistan, että leikimme toimittajaa, teimme toisistamme haastatteluja ja äänitimme kasetille omia uutisia. Oppikoulu- ja lukioaikoina kuuntelimme koulun jälkeen levyjä, mutta isä tuli napsauttamaan systeemin radiolle kello 16.30, kun alueuutiset alkoivat. Koulun kielitunneilla kuunneltiin tietysti radion kieliohjelmiä, mutta kotona ei koskaan odotettu mitään erityistä ohjelmaa, ei edes listoja tai Kovan päivän iltaa. Isä oli ainoa, joka lauantaisin Nuorten sävellahjan aikana muisti laittaa radion oikealle kanavalle.

Vaihto-oppilasvuosina Yhdysvalloissa opin kuuntelemaan radiota aamuisin. Vierailin tyttöstävänä luona, jolla oli kelloradio, ja aamulla oli miellyttävää herätä tiskijukan pulinaan ja hyvään musiikkiin, mutta eihän se Suomessa onnistu. Cityn alkuaikoina se oli mahdollista Helsingissä, mutta sen helikopterin takia ei nyt enää.

Kun muutin omaan huusholliin, jätin radion kuuntelemisen kokonaan. Radio oli se käyttämätön tila nauhurin ympärillä. Vielä viime keväänä minulla oli kolme radiota, mutta ei yhtään televisiota. Kaikissa radioissa on manuaalinen kanavanvaihto, eli kanavan vaihtaminen on vaivalloista ja siksi kaikki radiot ovat Radio Cityn taajuudella.

Silloin kun minulla ei vielä ollut televisiota, kuuntelin joskus Radio Cityä, mutta yleensä soittelin levyjäni. Nyt minusta on taas tullut televisionkatselija...

(Haastateltu on vuonna 1960 syntynyt nainen, joka asuu Helsingissä ja työskentelee tiedotusallalla.)

* * *

Eikö edellä oleva haastattelu olekin elävä esimerkki "rock-sukupolven" tyypillisestä edus-

tajasta J.P. Roosin (1986) esittämässä mielessä? Tai: eivätkö haastattelussa ja sitä edeltävässä oteessa Mato Valtosen haastattelusta mielipiteet yhtäältä Yleisradiosta ja toisaalta paikallisradioiden tiskijukkaohjelmista leikkaa läheltä toisiaan? Kas, siinäkö (Yleis)radion negatiivinen ekstaasi?...

Kenties. Mutta en ryhdy kehittelemään teemaa pidemmälle. Sen sijaan otan lähtökohdaksi otsikkoni varsinaisen lähteen, Jean Baudrillardin.

* * *

Artikkelissaan **Vuotta 2000 ei tule** Baudrillard (1985) esittää kolme plausiibelia hypoteesia, joita hän kutsuu myös analogioiksi — historian katoamiselle.

Baudrillardin ensimmäinen hypoteesi historian katoamisesta perustuu analogialle modernista astrofysiikasta. Siinä on kyse lähtönopeudesta, jonka kappale tarvitsee syrjäyttääkseen planeetan tai tähden painovoiman. Baudrillardin mukaan modernissa olemassaolossa on kyse vastaavanlaisesta kiihtyvyydestä (akseleraatiosta), kaikkien taloudellisten, poliittisten, seksuaalisten ym. vaihdon muotojen kiihtyvyydestä — "kaikesta siitä mitä me kutsumme varsinaisesti 'vapautukseksi'". Tämä kiihtyvyys on antanut meille niin kovan kiihdytyksen, että me olemme kumonnet todellisuuden ja historian viittauksellisen sfäärin. Referenssi katoaa, kuten sanonta kuuluu.

Baudrillardin mukaan me olemme "vapautettuja" sanan kaikissa merkityksissä. Me olemme irronneet tietystä aikatilasta, horisontista, jossa todellinen ja tapahtumat ovat mahdollisia.

Kun kappaleet ovat riittävän nopeuden ansiosta "vapautuneet" painovoimasta, joka on pitänyt ne merkityksen kiertoradalla, kaikki merkitysatomit häviävät tyhjiöön. Ilman rajoja ne menevät kukin omalle taholleen. Baudrillardin mukaan juuri modernien medioiden myötä jokaiselle tapahtumalle, tarinalle ja kuvalle syntyy simulaatiotila, jossa on rajaton "lontorata". Medioiden kautta tapahtuvan leivityksen voimasta ne saavat kineettisen voiman, joka irrottaa ne omasta tilastaan. Ne jou-

tuvat hypertilaan, jossa menettävät suuntansa.

Me emme enää tarvitse science fictionia, Baudrillard väittää. Medioiden ja informaatiotekniikan vaikutuksesta olemme saavuttaneet sellaisen hiukkasten kiihdytyksen asteen, että esineiden viittauksellinen kiertorata on lopullisesti katkennut.

Mitä se merkitsee historian kannalta? Sitä, että **le récit**, kertomus, on tullut mahdottomaksi, sillä kertomus edustaa määritelmänsä (re-citatum) mukaan jälkikäteistä merkitysskvenssin esittämistä (ikään kuin nauhalta).¹ Nykyään, Baudrillard väittää, jokainen tosiasiasta ja tapahtuma on levittämisen pakosta ja totaalisen kierron ja kommunikaation määräyksestä jo 'vapautettu'; siitä tulee atomi, joka kulkee lentorataansa tyhjiössä. Millään tapahtumalla ei ole enää mitään seurauksia, sillä se tapahtuu liian nopeasti. Se ei enää koskaan palaa todistamaan itsestään ja sisällöstään...

Baudrillardin teesit ovat: mikään inhimillinen kieli ei siedä valon nopeutta; mikään tapahtuma ei siedä levittämistään kaikkialle maailmalle; mikään sisältö ei kestä kiihdytystään; mikään kulttuuri massamittaista jakelua; jne. — Tätä Baudrillard kutsuu **simuloinniksi**. Se on kaksinaista: simuloinnissa ei enää voida reflektoida, viitata takaisin; olemme myös itse simulaation hypertilassa.

* * *

Baudrillardin toinen hypoteesi on päinvastainen kuin ensimmäinen. Sekin on peräisin fyisikasta, mutta nyt kyse on prosessin hidastumisesta (retardaatiosta), ei kiihtymisestä. Materia viivyyttää ajan kulkua: aika näyttää kulkevan hitaammin sellaisen kappaleen pinnalla, jolla on suuri tiheys. Toisin sanoen: mitä suurempi kappaleen tiheys on, sitä selvemmin ilmiö näkyy. Hidastuminen tapahtuu, kun valon, joka säteilee kappaleesta, aallonpituus kasvaa. Jos tietty raja ylitetään, aika pysähtyy ja aallonpituudesta tulee ääretön. Mitään aaltoa ei enää ole; valo sammuu.

Baudrillardin analogia perustuu siihen, että 'materia' korvataan 'massoilla' ja 'aika' 'historialla'. Historia hidastuu väistämättä joutues-

saan kosketuksiin "hiljaisen enemmistön" (siitä Baudrillard on kirjoittanut myös artikkelin) "taivaankappaleen" kanssa. 'Massa' on hidas yhteiskunnallinen materia, joka on informaation ja kommunikaation kyllästävä. Massat, jotka informaatiot neutralisoivat ja immunisoivat, neutralisoivat puolestaan historian. Niillä ei ole mitään historiaa, sisältöä, tietoisuutta tai halua... Lopulta historia tulee pysähtymään ja lakkaamaan niin kuin aika ja valo äärettömän tiheän massan läheisyydessä; ja yhteiskunnallinen häviää massojen tuhoavaan peiliin.

- Jätän Baudrillardin toisen hypoteesin tai paremminkin analogian kehittelyn tähän, siis vähän kesken, jotta pääsisin — ehtisin (kiihdytys!) — kolmanteen ja mielestäni aiheen kannalta mielenkiintoisimpaan hypoteesiin.

* * *

Baudrillardin kolmas analogia on peräisin musiikista. Mutta yhä häntä kiinnostaa "the vanishing point", (pako)piste, jonka tuolla puolen ei enää ole totuutta (ei ole paluuta, eikä siten mihin viitata, palata).

Mikä on se piste, jossa yhteiskunnallinen tulee ylitydelliseksi? Baudrillardin mielestä ongelma on analoginen stereofoniselle äänentoistolle. Me kaikki olemme (emmekään vain musiikissa, Baudrillard lisää) 'high fidelityn', musikaalisen "takaisinannon" kvalitettiin vallassa. Säätolaitteittemme ääressä me säätelemme bassoa ja diskanttia, miksaamme, kombinoimme ja monistamme ääniraitoja — metsästäessämme virheetöntä tekniikkaa ja täydellistä musiikkia.

Missä on se hi-fi-kynnys, jonka takana musiikki sellaisenaan häviää?

Musiikin häviämisen ongelma on sama kuin historian häviämisen. Se ei häviä sen tähden, että musiikkia ei olisi, vaan siksi että se ylittää tietyn pisteen — "the vanishing point". Se häviää materiaalinsa täydellisyyteen, omaan Dolby-systeemiinsä, Baudrillard kirjoittaa. Sen tuolla puolen ei enää ole mitään esteettistä arvostelmaa eikä liioin mitään esteettistä mielihyvää, vaan musikaliteetin ekstaasi ja sen loppu.

Historian käy kuten musiikin. Myös siinä me olemme ylittäneet rajan, jossa historia lakkaa olemasta liian monien tapahtumien ja informaatioiden seurauksena. 'Fading'... Baudrillard vertaa sitä akustiikan Larsen-efektiin: historiassa sen kohtaa liian suuren läheisyyden muodossa ja tapahtuman ja sen mediaalisen leviämisen onnettoman interferenssin seurauksena. Siitä seuraa perustavanlaatuisen epävarmuus totuudesta, ja jopa tapahtuman reaalisuudesta, niin kuin liian korkea hi-fi-kvaliteetti ja tekninen täydellisyys aikaansaa epävarmuuden musikaalisesta todellisuudesta. Kaikkialla syntyy sama stereoeffekti, sama "takaisinannon" ja reaalisen absoluuttisen läheisyyden efekti – simulointieffekti: nimenomaan informaation seurauksena tapahtumat ja historia uhkaavat kadota; hi-fi-äänentoiston seurauksena musiikki uhkaa kadota; erinomaisen raffinoitujen kokeiden seurauksena tiedettä uhkaa sen objektien katoaminen (vrt. fysiikassa mikrokosmos: postuloitava kvarkit; makrokosmos: äärettömyys); pornografian seurauksena seksuaalisuus uhkaa kadota; jne.

"Vanishing point", piste jota ennen oli historiaa, oli musiikkia, tapahtumilla oli jokin merkitys, on piste, jota on mahdotonta määrittää. Koska esimerkiksi stereoäänentoiston täydellistyminen lakkaa?

Sen pisteen – jota ei voida määrittää – ylittäminen on irreversiibeli, peruttamaton – **point of no return**. Olemme uudessa tilanteessa: emme enää tule oppimaan, tuntemaan musiikkia sellaisena kuin se oli ennen stereon tuloa (vrt. Glenn Gouldin perfektionistiset CD-äänitykset). Alkuperäinen olemus on kadonnut, sillä emme voi erottaa enää sitä sen täydellisyysmallista, joka on samalla sen simulaatiomalli. Enää koskaan emme tule tietämään, mitä yhteiskunnallinen tai musiikki oli-

vat ennen kuin ne saavuttivat nykyisen tarpeettoman täydellisyyden... Tämä on simulaation aikakausi, väittää Baudrillard.

Simulaatiossa ei kuitenkaan ole kyse mistään vieraantumisesta sen kehittyneempänä muotona, Baudrillard tähdentää. Vieraantumisen paikka on historia. Jos historia on hävinnyt, ei vieraantuminen voi myöskään tulla kyseeseen.

Eräässä toisessa yhteydessä Baudrillard (1987) kirjoittaa: "Emme enää ole vieraantumisen draamassa, olemme kommunikaation ekstaasissa."

Joudun radion negatiiviseen ekstaasiin.²

Viitteet

Kirjoitettu alun perin Yleisradion teatteriosaston erikoisohjelmien "Vetäytyminen"-seminaaria (10.12.1987) varten.

¹Baudrillardin kanta poikkeaa tässä eräiden toisten ranskalaisten ns. postmodernien filosofien kannasta. Esimerkiksi Jean-Francois Lyotard katsoo, että ns. suuren (valistusfilosofisen) tarinan tarina on lopussa, mutta pienet tarinat ovat mahdollisia: Gilles Deleuze & Felix Guattari puolestaan kehottavat monistamaan mikrologioita.

²Väärinkäsitysten välttämiseksi (ettei erehdytä luulemaan, että tämä koskisi vain Yleisradiota): Baudrillard viittaa puhuessaan "radion negatiivisesta ekstaasista" myös ns. vapaisiin radioihin, joissa "puhutaan, lauletaan, selitetään"; puhe on vapaa, mutta tila on kyllästetty, täpötäynnä.

Kirjallisuus

BAUDRILLARD, J. L'An 2000 ne passera pas. Traverses, 33-34, janvier 1985.

BAUDRILLARD, J. L'Autre par lui-même. Paris, Gallilée 1987.

ROOS, J.P. Elämäntapateoriat ja suomalainen elämäntapa. Teoksessa: HEIKKINEN, K. (toim.). Kymmenen esseettä elämäntavasta. Lahti, Yleisradio 1986.

VALTONEN, M. Teoksessa: Jytinää Eestistä. Sleepy Sleepersien pitkä kivinen tie. Helsinki, Odessa 1987.